

Юрій ПОЛТАВЕЦЬ

ад'юнкт кафедри гуманітарних наук

Інституту морально-психологічного забезпечення

Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9188-7468>

e-mail: poltavec1979@gmail.com

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ТА ПОБУТУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО

Висвітлено питання організації культурного життя, дозвілля та побуту курсантів у Національній академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного (НАСВ) у Львові. Відзначено, що в основу системи національно-патріотичного виховання НАСВ покладено ідею розвитку української державності як консолідаційного чинника розвитку українського суспільства й української політичної нації.

Стверджено, що основні напрями забезпечення культурного розвитку курсантів НАСВ такі: цикли тематичних заходів, присвячених формуванню любові до обраної професії та військової спеціальності; уроки мужності під час зустрічей із ветеранами Другої світової війни, випускниками НАСВ, нагороджених державними нагородами під час проведення АТО (антитерористичної операції) на Сході України; заходи із вшанування курсантів – відмінників навчання; залучення курсантів, що брали участь в АТО для проведення ВПВ (військово-патріотичного виховання) з учнівською молоддю загальноосвітніх навчальних закладів; концерти та конкурси художньої самодіяльності серед курсантських підрозділів НАСВ; спортивні свята і змагання, зокрема на міжнародній арені; дні пам'яті, особливо вшанування загиблих випускників НАСВ у ході проведення АТО; заходи з душпастирської роботи з боку військових священників (капеланів), спрямовані на задоволення релігійних потреб військовослужбовців і членів їхніх сімей, релігійно-освітня робота, душпастирська опіка й соціально-добродійна діяльність; широке використання можливостей клубів і бібліотек, кімнат бойових традицій, культурних та історичних закладів м. Львова (театри, музеї, кінотеатри, наукові й художні виставки, експозиції, церкви тощо), зокрема самої НАСВ, із метою якісної організації та проведення вечірнього часу, дозвілля у святкові та вихідні дні.

Ключові слова: НАСВ, військово-патріотичне виховання, дозвілля, душпастирство, побут, навчально-матеріальна база, культурне життя, курсант.

На етапі сучасного розвитку України, у ході активного закладення демократично-правового устрою, утверджуються пріоритети загальнолюдських цінностей. Процес

перегляду соціально-політичних, історико-філософських поглядів відкриває нові можливості в культурному оновленні суспільства. Всі ці зміни висувають принципово нові вимоги до змісту й організації військово-патріотичного виховання та культурологічного забезпечення, зокрема у вищих військових навчальних закладах. У сучасному періоді розвитку культури суспільства та комунікацій ХХІ ст. особливе значення приділяється культурному життю та побуту курсантів, формуванню в них національної свідомості, високої моральної культури та духовності.

Серед виховних напрямів у діяльності вищих військових навчальних закладів сьогодні найактуальніші патріотичне та громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності й опираються на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну й комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства відбуваються на тлі сплеску інтересу та вияву патріотичних почуттів і нового ставлення курсантів НАСВ до історії, культури, релігії, традицій та звичаїв українського народу.

Тому сьогодні потрібні нові підходи й шляхи до виховання патріотизму як почуття і як головної якості особистості офіцера Збройних сил України (ЗСУ). При цьому потрібно враховувати, що Україна має давню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання курсантів НАСВ. Вони вже ввійшли до освітнього й загальновиховного простору, але теперішні суспільні процеси вимагають їхнього переосмислення, яке відкриває нові можливості для військової освітньої сфери.

Мета статті – проаналізувати культурне життя, організацію виховання, дозвілля та побуту в Національній академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного. В українській історіографії цю проблему не розглядали. Джерельна основа статті – матеріали Поточного архіву НАСВ.

В основу системи національно-патріотичного виховання НАСВ покладено ідею розвитку української державності як консолідаційного чинника розвитку українського суспільства та політичної нації. Важливу роль у просвітницькій діяльності відіграє відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України: Київська Русь, Велике князівство Литовське, військо Запорозьке, Гетьманщина, Українська Народна Республіка, гетьманат Павла Скоропадського, Західноукраїнська Народна Республіка, Карпатська Україна й інші українські визвольні проекти. На особливу увагу заслуговує формування української політичної культури в часи Речі Посполитої та Австро-Угорщини, нове осмислення ролі кримського Ханату як держави кримськотатарського народу, особливо з тривалим воєнним протистоянням і плідною військовою та культурною співпрацею. Особливого значення набуває ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у ХХ–ХХІ ст. (Організація українських націоналістів (ОУН), Українська повстанська армія (УПА), дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності тощо).

На сучасному етапі розвитку України, у ході російсько-української війни, проведення АТО утверджуються нові суспільні цінності. Всі ці зміни висувають принципово

нові вимоги до змісту й організації військово-патріотичного виховання та культурологічної роботи у вищих військових навчальних закладах.

Вивчення історичного досвіду організації побуту та дозвілля, заходів ВПВ, забезпечення духовних потреб і фізичного виховання в НАСВ, зокрема діяльність гуртків, органів морально-психологічного забезпечення, кураторів (викладачів) навчальних груп, дозволить забезпечити належний рівень сформованості особистісних і професійних якостей, достатніх для виконання завдань офіцерові Збройних сил України та відповідатиме вимогам сьогодення.

Організація побуту та дозвілля, ВПВ, забезпечення духовних потреб і фізичного виховання у НАСВ реалізуються на підставі законів України, концепцій, наказів (директив) Міністерства оборони України та Генерального штабу України, аж до видання відповідних наказів начальника НАСВ¹. Окремі аспекти ВПВ почали набувати нового змісту з початком російської агресії щодо України.

Аналіз діяльності командирів (начальників), структур із морально-психологічного забезпечення та викладацького складу щодо проведення заходів ВПВ, організації побуту та дозвілля курсантів, забезпечення їхніх духовних потреб і фізичного виховання впродовж минулих років свідчить про постійну турботу з боку керівного складу НАСВ та священнослужителів (капеланів) УГКЦ (Української Греко-Католицької Церкви) й УПЦ КП (Української Православної Церкви Київського патріархату).

В основу роботи щодо вирішення проблем організації побуту та дозвілля курсантів покладено відродження духовності особового складу через звернення до традицій і глибинних джерел культури народу України, сприяння органічному входженню української національної ідеї в їхню свідомість, виховання відданості конституційному устрою України й готовності до її захисту, відповідність військово-патріотичної та культурної роботи інтересам підготовки кваліфікованих військових спеціалістів для Збройних сил України; залучення широкого кола курсантського складу до художньої самодіяльності та творчості, сприяння розкриттю талантів, залучення курсантів до гуртків художньої самодіяльності за інтересами; створення виставок і концертних програм, кінофільмів, комплексних ігор із профільних дисциплін, зразків образотворчого мистецтва народної творчості, розвиток усіх її видів та жанрів; організація культурного обслуговування курсантів, створення постійних колективів художньої самодіяльності в курсантських підрозділах, зміцнення зв'язків творчої інтелігенції з курсантськими колективами художньої самодіяльності, залучення працівників літератури й мистецтва України, творчої молоді, викладачів навчальних закладів культури та мистецтв України до культурно-шефської роботи серед курсантів; на заняттях кафедри гуманітарних дисциплін курсанти вивчають не тільки теоретичний матеріал, а й набувають практичних навичок поведінки в побуті, ознайомлюються з культурою поведінки у громадських місцях, уміння користуватися столовими приборами; організація зустрічей із найдосвідченішими практичними працівниками в галузі гуманітарних (військових) дисциплін та відомими політичними експертами; покращення рівня методичної роботи, вивчення і широке розповсюдження передового досвіду військово-патріотичної та культурологічної роботи; широке використання центрів

¹ Нормативно-правова база військово-патріотичного виховання. *Міністерство оборони України*. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskovo-patriotichna-robota/normativno-pravova-baza-vijskovo-patriotichnogo-vihovannya/> (дата звернення: 18.09.2019).

культури й дозвілля, кімнат бойової слави, кімнат бойових традицій, музеїв, кіно-театрів, зокрема культурних закладів та інших місць історико-культурної спадщини м. Львова; щомісячне планування з питань морально-психологічного забезпечення, культурно-виховної, просвітницької роботи й організації дозвілля.

У культурологічній і військово-патріотичній роботі в НАСВ повноцінно використовують військові традиції: прийняття військової присяги курсантами першкурсниками, дні відкритих дверей, а також знаменні й пам'ятні дати в історії України та її збройних сил.

Один із важливих аспектів ВПВ – підтримка зв'язків і взаємодія в цих питаннях із місцевими державними, громадськими та релігійними організаціями й рухами, закладами освіти та культури, батьками курсантів, навчальними закладами, творчими і трудовими колективами.

Серед форм ВПВ, забезпечення духовної культури та фізичного виховання в НАСВ найактивніше організують та проводять:

- цикли тематичних заходів, присвячених формуванню у курсантів любові до обраної професії та військової спеціальності;
- уроки мужності в ході зустрічей із ветеранами Другої світової війни, випускниками НАСВ, нагороджених державними нагородами під час проведення АТО на Сході України;
- заходи із вшанування курсантів – відмінників навчання;
- залучення курсантів, що брали участь в АТО, до проведення ВПВ з учнівською молоддю загальноосвітніх навчальних закладів;
- концерти та конкурси художньої самодіяльності серед курсантських підрозділів НАСВ;
- спортивні свята і змагання, зокрема й на міжнародній арені;
- дні пам'яті, особливо вшанування загиблих випускників НАСВ у ході проведення АТО;
- заходи з душпастирської роботи з боку капеланів, спрямовані на задоволення релігійних потреб військовослужбовців і членів їхніх сімей, релігійно-освітню роботу, душпастирську опіку й соціально-доброчинну діяльність.

Цикли тематичних заходів, присвячених формуванню у курсантів любові до обраної професії та військової спеціальності проводять у курсантських підрозділах факультетів НАСВ залежно від спеціальності. Так, на факультеті ракетних військ і артилерії вони відбуваються у різних формах: конференції, семінари, круглі столи, бесіди, відеолекторії, зустрічі з ветеранами Другої світової війни, ветеранами АТО тощо.

Заходи із вшанування курсантів – відмінників навчання проводять із метою популяризації військової професії, створення позитивного ставлення до обдарованих курсантів і мотиваційного чинника серед особового складу щодо навчання. Керівництво НАСВ активно сприяє розвитку освітньої та наукової складової серед курсантського складу, популяризує їхні здобутки в засобах масової інформації, інтернет-сторінках. За підсумками навчання та наукових робіт кращі курсанти отримують заохочувальні відзнаки, премії, грамоти, надсилаються заохочувальні листи в заклади освіти, які вони закінчували до вступу в НАСВ.

З 2015 р. кращих курсантів – учасників АТО залучають до проведення уроків мужності з учнівською молоддю загальноосвітніх навчальних закладів Львівщини.

Їх головна мета – сформувати готовність до захисту Вітчизни, заохотити проходити службу у Збройних силах України як особливому виді державної служби².

Водночас, починаючи з 24 квітня 2017 р., у НАСВ запроваджено відзначення Дня курсанта, коли в навчальному закладі раз на рік протягом дня повноцінними господарями стають молодші командири та курсанти, а отже, йдеться не лише про свято, а й про своєрідний іспит на організаційну та управлінську зрілість майбутніх офіцерів української армії. Такі дні супроводжуються і насиченою культурною програмою. Наприклад, у 2017 р. гостям НАСВ запропоновано демонстрацію рукопашного бою, бойових споможностей курсантів-піхотинців, лицарські бої, пісенні караоке-конкурси тощо, передбачено частування та барбекю, футбольна команда НАСВ провела товариський матч із «молодіжкою» футбольного клубу «Карпати», а закінчився День курсанта-2017 великим гала-концертом за участю рок-гуртів «Штурм» і «Навігатор», співачки Софії Федини та Наталки Самсонової, виконавців Богдана Ковальчина із проекту «Пісні війни» та Віктора Винника, а також студії «Магарич», Сергія Притули і «Вар’яти-шоу». Спеціально на це свято до Львова також було запрошено гурт «Друже музико» з Одеси й Олега Скрипку з гуртом «ВВ»³.

Проведення концертів і конкурсів художньої самодіяльності серед курсантських підрозділів НАСВ, передусім зорієнтовані на формування у військовослужбовців високої духовної культури та моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу й гордості за славні подвиги українських військовослужбовців під час проведення АТО на Сході України, залучення широкого кола курсантів до самодіяльної художньої творчості, розкриття талантів і дарувань, створення постійної художньої самодіяльності⁴.

Для всебічного розвитку курсантів Національної академії, виховання морально-ділових, фізичних якостей, естетичних смаків та культури особистості, патріотичного виховання і належної підготовки курсантів до подальшої професійної діяльності в лавах Збройних сил України створено колективи художньої самодіяльності, спортивні секції: військово-історичний гурток; вокально-інструментальний гурт «Штурм»; «Диксиленд»; гурток естрадного, бального та народного танцю «Віва-Денс» і релігійнознавчий гурток.

У житті курсантів НАСВ фізична підготовка та спорт займає особливе місце. Для цього створено потужну навчально-матеріальну базу, яка постійно вдосконалюється та дозволяє курсантам й офіцерам повністю розкрити свої фізичні здібності.

² Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.05.2015 № 582 «Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0582729-15> (дата звернення: 18.09.2019).

³ У Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного вперше відзначили «День курсанта». *Міністерство оборони України*. 2017. 27 червня. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2017/06/24/u-nacziionalnij-akademii-suhoputnih-vijsk-imeni-getmana-petrasagajdachnogo-vpershe-vidznachili-den-kursanta/> (дата звернення 15.04.2020).

⁴ Наказ начальника НАСВ від 13.10.2017 р. № 731-ОД «Про проведення огляду-конкурсу художньої самодіяльності серед факультетів та Військового коледжу сержантського складу, присвяченого 26-ій річниці Збройних Сил України». *Поточний архів Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного* (далі – Поточний архів НАСВ). Спр. 11. Інв. № 425. С. 66–67.

На території навчального закладу розміщені гімнастичні містечка, стадіон, мініфутбольний майданчик, волейбольний та баскетбольні майданчики, спортивні й ігрові зали для гри у футбол, баскетбол та волейбол, сучасний навчально-тренувальний комплекс, стрілецький тир, майданчик для рукопашного бою, скеледром для проведення занять за бойовою армійською системою (БАРС). На території Міжнародного центру миротворчості та безпеки збудовано сучасні спортивні комплекси⁵.

Особливе значення в Національній академії приділяється пропагуванню героїчних подвигів військовослужбовців, зокрема випускників НАСВ, висвітлення переваг військової служби й увічнення пам'яті про військовослужбовців, які загинули під час виконання військового обов'язку на Сході України. Зокрема, у НАСВ побудовано алею Слави, яку урочисто відкрили 23 серпня 2015 р.

Завдяки наполегливій роботі медіа-групи, окремих викладачів і курсантів, на сторінках журналу академії «Офіцер України» та програми «Звитяга» висвітлено досвід й участь в АТО випускників, офіцерів, курсантів і працівників ЗСУ.

У 2017 р. на XXIV форумі видавців у Львові відбулася презентація книжки «Світла пам'ять героям полеглим, честь і слава героям живим», підготовлена колективом авторів під керівництвом начальника академії генерал-лейтенанта Павла Ткачука. До цієї творчої групи увійшли: полковник Юрій Гусар, підполковник Олег Баб'як, майор Ірина Шаповалова, капітан Тарас Гривул, старший лейтенант Іван Кривий, а також працівники ЗСУ полковники запасу Ігор Махно та Ігор Мосейчонок. Герої цієї книжки – випускники, курсанти, офіцери та науково-педагогічні працівники НАСВ, які пройшли горнило війни на Сході України⁶.

Не останню роль у культурному житті курсантів НАСВ, зокрема у проведенні їхнього дозвілля, відіграє музей історії Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного, який у жовтні 2010 р. відкрився з оновленою експозицією. Сам музей складається із дев'яти залів, у яких представлена як історія навчальних закладів, котрі існували раніше на території військового містечка, так й історія самої НАСВ на різних етапах розвитку: австрійсько-польський період 1899–1939 рр.; радянський 1939–1947 рр.; радянський період 1947–1991 рр.; історія українського війська (VIII ст. – 2017 р.). Два зали присвячені військово-навчальному закладу ЗСУ у 1992–2017 рр.; зал випускників НАСВ; зал міжнародного співробітництва НАСВ; зал озброєння та військової уніформи. Зокрема, у залах, присвячених сучасному етапу розвитку навчального закладу, зібрані дані про випускників академії – учасників АТО. Стенди представляють героїв України, офіцерів, нагороджених державними нагородами, списки випускників. Також представлені подаровані музею речі воїнів та різні артефакти, які мають відношення до бойових дій в АТО⁷.

⁵ Навчально-матеріальна база кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту. *Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*. URL: <http://www.asv.gov.ua/?q=fvsfpis/navchalno-materialna-baza> (дата звернення: 18.09.2019).

⁶ Академія сухопутних військ презентувала книжку про воїнів АТО. *Львівський портал*. 2017. 17 вересня. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2017/09/17/akademiya-suhoputnih-viysk-prezentovala-knizhku-pro-voyniv-ato> (дата звернення: 18.09.2019).

⁷ Музей історії Академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного. *Lviv-online*. URL: <https://lviv-online.com/ua/places/museum/muzej-istoriji-akademiji-suhoputnih-viysk-im-hetmana-petra-sahajdachnoho/> (дата звернення: 18.09.2019).

Важливий напрям культурного життя у НАСВ – душпастирська робота. Душпастирську опіку військовослужбовців закладу організовано відповідно до вимог Наказу Міністерства оборони України № 685 від 14.12.2016 р. «Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України» та Наказу Генерального штабу Збройних сил України № 4 від 04.01.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у Збройних Силах України». Ця робота спрямована на організацію діяльності військових священників (капеланів) задля задоволення релігійних потреб військовослужбовців і членів їхніх сімей, релігійно-освітньої роботи, душпастирської опіки та соціально-доброчинної діяльності.

Відтак, в академії впроваджено й активно діє програма військового капеланства. Ще 2006 р. низка молодих священників, які до цього як семінаристи активно співпрацювали з Національною академією, створили при Львівській архієпархії УГКЦ релігійну місію «Центр військового капеланства». Завданням цієї структури стала співпраця від імені Церкви зі силовими структурами держави, при цьому найбільш відлагодженою була взаємодія священників Центру військового капеланства саме з Національною академією сухопутних військ. Очолив новостворену структуру о. Степан Сус.

Сьогодні осередками духовного життя НАСВ стали: храм Святого архистратига Михаїла, що перебуває на території НАСВ, та Львівський гарнізонний храм Святих апостолів Петра і Павла, куди курсанти мають змогу ходити на Літургію або знайти духовну підтримку. З 2017 р. ще одним осередком став храм Стрітіння Господнього, відкритий у Львові на вул. Батуринській, неподалік від приміщення загальновійськового факультету та Військового коледжу сержантського складу Національної академії. У ньому також служать священники Центру військового капеланства, які здійснюють душпастирську опіку курсантів, офіцерів і працівників загальновійськового факультету та Військового коледжу.

Душпастирську роботу з військовослужбовцями та працівниками ЗСУ проводять на волонтерських засадах священнослужителі УГКЦ й УПЦ КП. Співпраця священників релігійної місії із НАСВ здійснюється за двома головними напрямками: проведення роботи з курсантами у вигляді зустрічей, організація паломництв та екскурсій, демонстрація фільмів, під час яких обговорюються проблеми етики й моралі тощо; водночас для віруючих курсантів, офіцерів, працівників академії та членів їхніх сімей військові капелани проводять душпастирську роботу і звершують Богослужіння, зокрема регулярно відвідують курсантів НАСВ, які перебувають на лікуванні у Військово-медичному клінічному центрі західного регіону, або ж військових на полігонах під час військових навчань. У роботі капелани не акцентували на конфесійній належності, шанували релігійні переконання військовослужбовців і їхню свободу вибору⁸.

Щороку курсанти та військовослужбовці НАСВ разом із сім'ями вирушають у паломництва до святих місць. Найвіддаленіша святиня – м. Люрд (Франція), де військовослужбовці різних країн спільно моляться за мир у світі. В Україні таким місцем стало с. Зарваниця (Тернопільщина), де відбувається Всеукраїнське військово-

⁸ Стан виконання Наказу Міністерства оборони України від 14.12.2016 року № 685 щодо організації душпастирської опіки військовослужбовців у Національній академії сухопутних військ. *Поточний архів НАСВ*. Спр. 16. Арк. 3–4.

паломництво для українських силовиків. Окрім цього, проходять прощі до Гошева, Крехова, Унева, Раківця та Страдчу⁹.

Одні з найважливіших напрямів роботи з душпастирської опіки в НАСВ – це залучення військових капеланів до адаптації першокурсників та організація їхніх зустрічей з особовим складом у групах і курсах із питань морально-етичного й духовно-патріотичного виховання військовослужбовців під загальною тематикою «Армія та духовність».

З метою якісної організації і проведення вечірнього часу, дозвілля у святкові та вихідні дні широко використовують можливості клубів і бібліотек, кімнат бойових традицій, культурних й історичних закладів м. Львова (театри, музеї, кінотеатри, наукові та художні виставки, експозиції, церкви тощо), засоби масової інформації й друковану продукцію, особливо військову. Кожен курсант має змогу скористатися цими можливостями. Наприклад, у 2017 р. бібліотеку самої НАСВ відвідало 3 263 курсанти¹⁰.

Особливу увагу керівництво НАСВ зосереджує на роботі з першими курсами через впровадження системи кураторства. Кураторами груп призначають досвідчених викладачів та науково-педагогічних працівників. Основна мета системи кураторства – посилення особистої відповідальності й безпосереднього впливу офіцерів-викладачів на якість навчання і виховання майбутніх військових фахівців, формування у них морально-бойових, професійних та особистісних якостей і забезпечення їх тісної співпраці в цих питаннях із командно-виховним складом підрозділів курсантів.

Одні з основних завдань кураторів такі: участь в організації і проведенні заходів військово-патріотичної та культурологічної роботи (тематичних вечорів, вікторин, диспутів, вечорів відпочинку тощо), надання допомоги офіцерам підрозділів в організації і проведенні культпоходів та екскурсій для особового складу, спортивно-масових й інших заходів; активне залучення курсантів до роботи гуртків військового наукового товариства курсантів, надання їм методичної допомоги в написанні наукових робіт, рефератів, статей тощо; періодичне відвідування курсантів, що проживають поза межами академії, вивчення їхніх соціально-побутових проблем, сприяння їх вирішенню; турбота про покращення матеріально-побутових умов курсантів.

Отже, Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного – один із провідних навчальних закладів у системі військової освіти Міністерства оборони України, який гармонійно поєднує традиції класичної європейської та вітчизняної військових шкіл, творчо використовує сучасний досвід підготовки військових спеціалістів передових держав світу, високу динаміку розвитку власної навчально-матеріальної бази й науково-педагогічного потенціалу. Особливу увагу тут приділено виховному процесу державницької патріотичної спрямованості, формуванню у курсантів високої мотивації та стійкого прагнення до засвоєння військової професії і практичного застосування одержаних знань і навичок у військах; культурному життю та побуту курсантів, формуванню в них національної свідомості, високої моральної культури та духовності; підтриманні й розвитку кращих бойових і військових традицій держави, збройних сил, військового навчального закладу, виховання особового складу

⁹ Військове капеланство. *Капеланство. info*. URL: <https://kapelanstvo.info/vijskove-kapelanstvo/> (дата звернення: 18.09.2019).

¹⁰ Статистичний звіт бібліотеки Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного за 2017 рік. *Поточний архів НАСВ*. Спр. 34. Арк. 5–6.

на героїчних вчинках випускників, військовослужбовців збройних сил, громадян України, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, брали безпосередню участь в АТО.

REFERENCES

1. Akademiia sukhoputnykh viisk prezentovala knyzhku pro voyniv ATO. (2017, Veresen 17). *Lvivskyi portal*. Retrieved from <https://portal.lviv.ua/news/2017/09/17/akademiya-suhoputnih-viysk-prezentovala-knizhku-pro-voyiniv-ato> [in Ukrainian].
2. Viiskove kapelanstvo. *Kapelanstvo. info*. Retrieved from <https://kapelanstvo.info/viyskove-kapelanstvo/> [in Ukrainian].
3. Muzei istorii Akademii sukhoputnykh viisk im. hetmana Petra Sahaidachnoho. *Lviv-online*. Retrieved from <https://lviv-online.com/ua/places/museum/muzej-istoriji-akademiji-suhoputnykh-viysk-im-hetmana-petra-sahajdachnoho/> [in Ukrainian].
4. Navchalno-materialna baza kafedry fizychnoho vykhovannia, spetsialnoi fizychnoi pidhotovky i sportu. Natsionalna akademiia sukhoputnykh viisk imeni hetmana Petra Sahaidachnoho. Retrieved from <http://www.asv.gov.ua/?q=fvsfpis/navchalno-materialna-baza> [in Ukrainian].
5. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 28.05.2015 № 582 «Pro skhvalennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi». Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0582729-15> [in Ukrainian].
6. Normatyvno-pravova baza viiskovo-patriotychnoho vykhovannia. Ministerstvo oborony Ukrainy. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/viyskovo-patriotichna-robota/normativno-pravova-baza-viyskovo-patriotichnogo-vihovannya/> [in Ukrainian].
7. U Natsionalnii akademii sukhoputnykh viisk imeni hetmana Petra Sahaidachnoho vperше vidznachyly «Den kursanta» (2017, Cherven 24). Ministerstvo oborony Ukrainy. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/news/2017/06/24/u-nacziionalnij-akademii-suhoputnih-viysk-imeni-getmana-petra-sagajdachnogo-vpershe-vidznachili-den-kursanta/> [in Ukrainian].

Yurii POLTAVETS

*Adjunct Professor of the Department of Humanities,
Institute of Moral and Psychological support
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9188-7468>
e-mail: poltavec1979@gmail.com*

CULTURAL LIFE, ORGANIZATION OF LEISURE AND EVERYDAY LIFE IN THE HETMAN SAHAIDACHNYI NATIONAL ARMY ACADEMY

The paper investigates issues of organization of cadets' cultural life, leisure, and everyday life in the Hetman Sahaidachnyi National Army Academy (NAA) in Lviv. It is noted that the system of NAA's patriotic education is based on the idea of the development of Ukrainian statehood as a unifying factor in the development of Ukrainian society and the Ukrainian political nation. It is claimed that the main directions that provide the cultural development of

the NAA cadets are: cycles of thematic events dedicated to the formation of cadets' love for the chosen profession and military job; courage lessons during meetings with veterans of World War II, the NAA graduates, awarded state awards during the Anti-Terrorist Operation (ATO) in Eastern Ukraine; events to honor top cadets; involvement of cadets-participants of the ATO for carrying out educational military-patriotic activities for secondary school students; concerts and art competitions among the cadet units; sports celebrations and competitions, including international ones; Remembrance Days, especially in memoriam of the NAA graduates who died during the ATO; chaplains' pastoral counseling for military personnel and members of their families, religious and educational work, pastoral care and charity; using of such opportunities as clubs and libraries, rooms of military traditions, Lviv cultural and historical institutions (theaters, museums, cinemas, scientific and art exhibitions, churches, etc.), including the relevant infrastructure of the NAA, for organizing quality evening time, leisure on holidays and weekends.

Keywords: NAA, patriotic education, leisure, pastoral counseling, everyday life, educational and material base, cultural life, cadet.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

НОВІТНЯ ДОБА

ВИПУСК 7

Львів 2019

УДК 94(477)“19/20”

Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. 272 с.

У збірнику представлено дослідження з новітньої української та світової історії за період від Першої світової війни і до сьогодення. Наголошено на закономірностях й особливостях розвитку суспільно-політичних і націєтворчих процесів в Україні у контексті історії європейських народів, зокрема становища українського суспільства в умовах тоталітарних режимів. Розкрито особливості українського визвольного руху, воєнної історії, формування державних інституцій, роль культури у становленні громадянського суспільства, вивчення джерел та історичної біографістики.

Contemporary era / [resp. ed. Mykhailo Romaniuk; I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine. Lviv, 2019. Issue 7. 272 p.

The collection presents studies on modern Ukrainian and world history from the First World War to the present. Emphasis is placed on the regularities and features of the development of socio-political and nation-building processes in Ukraine in the context of the European nations' history, in particular the position of Ukrainian society under totalitarian regimes. The features of the Ukrainian liberation movement, military history, formation of state institutions, the role of culture in the development of civil society, the study of sources and historical biography are revealed.

Рекомендувала до друку вчена рада
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
(протокол № 11 від 17.12.2019 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Романюк Михайло Васильович, к.і.н. (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голембійовська-Тобіаш Анета (Gołębiowska-Tobiasz Aneta), dr (Польща)

Дзеньковський Томаш (Dzieńkowski Tomasz), dr (Польща)

Красівський Орест Якубович, д.і.н., проф. (Україна)

Муравський Олег Іванович, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Пасіцька Оксана Ігорівна, к.і.н. (Україна)

Патер Іван Григорович, д.і.н., проф. (Україна)

Руда Оксана Василівна, к.і.н. (Україна)

Сова Андрій Олегович, к.і.н., доц. (Україна)

Соляр Ігор Ярославович, д.і.н., с.н.с. (Україна)

Стасюк Олександра Йосипівна, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Трофимович Лілія Володимирівна, к.і.н., доц. (Україна)

Цецик Ярослав Петрович, к.і.н., доц. (Україна)

ISSN 2409-434X

© Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України, 2019

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

PASITSKA Oksana. Ukrainian individual entrepreneurship in Halychyna in the first third of the 20 th century: state and features of development	3
ФІНОГЕНОВ Олег. «Українське питання» в діяльності Західноукраїнського товариства Ліги Націй	12
ПІДШИБЯКІН Сергій. Операція чи «котел»: Дебальцівські події початку 2015 року у візях української громадської думки	23
ПОПКО Сергій. Військові навчання та миротворчі операції Збройних сил України (2014–2016)	38
ПОЛТАВЕЦЬ Юрій. Культурне життя, організація дозвілля та побуту в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного	48

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ХХ СТОЛІТТЯ

СТЕФАНІВ Василь. Релігійне питання в ідеології європейських націоналістичних рухів та український інтегральний націоналізм у міжвоєнну добу: порівняльний аналіз	58
ФУТАЛА Василь. Чи була зрада в ОУН? (Історіографічні оцінки причин і передумов розколу націоналістичної організації у 1940 році)	75
БАЛЕЦЬКА Людмила. Протистояння УПА з радянськими партизанами та поляками на Камінь-Каширщині (1943–1944)	89
ДРОГОБИЦЬКИЙ Ігор. Еволюція концепції розгортання збройної боротьби з окупаційними режимами в середовищі ОУН(б) (1942–1944)	100
ІСАЮК Олеся. Мережа спротиву членів ОУН(б), ув'язнених у концтаборі Аушвіц: приклад трансформації тактики виживання в тактику спротиву на основі досвіду підпільного протистояння	108
НАДУРАК Наталія. Ідейне протистояння українських зарубіжних і радянських дослідників в оцінці діяльності ОУН	124
ПАГІРЯ Олександр. ОУН та УПА в контексті визвольних рухів: спроба компаративного аналізу	150

ПОСТАТІ

ПАТЕР Іван. Ольгерд Бочковський: ставлення чехів і Томаша Гарріга Масарика до українського питання	178
ПОСІВНИЧ Микола. Отець Степан Онишкевич: творець і будівничий ЗУНР	217
SOVA Andrii. Physical education professor Stepan Haiduchok: the formation of a worldview	226
ЗАЙЦЕВ Юрій. Михайло Сорока – моральний символ борців за волю України 1940–1980-х років	234

ОСОБЛИВИЙ ПОГЛЯД

ГАВРИЛІВ Ігор. До питання актуальності державотворчої програми Організації Українських Націоналістів	244
---	-----

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

ARTYMYSHYN Yulia. [Рец. на:] Roman Kabachyi «Exiled to the Steppes. The Deportation of Ukrainians from Poland to South of Ukraine in 1944–1946»	258
РОМАНЮК Михайло. [Рец.]: Історія УПА на Тернопільщині [на]: Волянюк С. Історія воєнної округи УПА «Лисоня»	262